

● VÉGH DÁNIEL

„Köszönöm szépen, Tanár úr!”

Hogyan lesz hittanórai tananyag egy kortárs jezsuita regényéből? Utánajártunk, mire jutott a szegedi Dugonics András Piarista Gimnázium 9. A osztálya a Jezsuita Kiadó irodalmi sorozatában két éve megjelent könyvvel, *Az apátsággal*.

Nyár vége felé landolt az e-mail-fiókomban egy levél, hogy egy szegedi piarista tanár kérne a diákjainak *Úton* című irodalmi sorozatunk első darabjából, James Martin amerikai jezsuita *Az apátság* című regényéből. Hamar nyélbe ütöttük az üzletet – harminckét példánynál már szép kedvezmény jár –, és közben azt is megtudtam, hogy Keserű György piarista éppen akkor fejezte be Dobogókőn harmincnapos lelkigyakorlatát, s ott látta meg a Jezsuita Kiadó önkiszolgáló polc-boltján a könyvet.

„Bevallom őszintén, a fülszöveg nekem valahogy nem kínált fogódzópontot, talán mert túl sejtelmes. Azért adtam a könyvnek egy esélyt, mert izgalmasnak tűnt, hogy a jezsuiták irodalmi sorozatot indítottak. Hazavittem, és ahogy olvasni kezdtem, egyre jobban megtetszett, és egyre biztosabb lettem abban, hogy Isten küldte nekem ezt a könyvet, hogy a hittan-tanításomat megtámogassa. Hitüket újra felfedező emberek, szerzetesek, istenképek, lelkivezetés, gyászfeldolgozás, párkapcsolat... mennyi jó témát körüljár! Ráadásul *Az apátság* szereplői között vannak a diákokkal egykorúak, akikkel könnyű azonosulniuk. Eldöntöttem, hogy szeretném a kilencedikes osztállyal elolvas-tatni és az őszi félévben a hittanóra-kon feldolgozni” – idézi fel a könyvvel való ismerkedés állomásait Gyuri atya. A negyvenes éveinek közepén járó, magyar–hittan szakos pap tanár

nem titkolta, a hittankönyvekből rég kiábrándult, és minden erejével azon van, hogy minél élményszerűbben és életszagúbban tudjon a diákokkal beszélgetni Istenről, a vallásról, spiritualitásról. Bár, mint elmondta, a fiatalok alapvetően hálásabbak, ha filmekben keresztül közelítenek rá a komoly témákra, a könyv lelki haszna nagyobb, mert sokkal jobban megdolgoztatja őket, de ezáltal mélyebben be is vonódnak, inkább átjárja őket a mondanivaló.

„Az a fajta tanár vagyok, aki engedi megtörténni a dolgokat. Nem javítom ki egyből, nem teszem helyre őket, mert attól csak leblokkolnak. Inspirálni szeretnék, teret adni nekik, al-

kalmat adni arra, hogy egymással találkozzanak, beszélgessenek – ha csak lehet, a tantermen kívül is. Ez legalább olyan fontos a fiataloknak, mint az, hogy az órák értelmesen teljenek el” – foglalja össze Gyuri atya pedagógusi hitvallását. Keserű György a kecskeméti piarista gimnáziumban érettségizett 1997-ben, ott kapott életre szóló inspirációt és pap tanári hivatást. Képzését követően először a váci, majd a szegedi közösség tagja lett, ahol az elmúlt másfél évtizedben a magyar és a hittan tanítása, illetve az osztályfőnöki teendők mellett volt kollégiumigazgató, diákszínpad-vezető, rendházi elöljáró és templomigazgató, jelenleg pedig novíciusmester. ►►

►► A jezsuita lelkiséghez a Szentjánosbogár közösségen keresztül került közel, bogárpap pedig úgy lett, hogy mindig is kereste a tanári hivatás játékos oldalát. „A gyermeki lelkület, a felszabadult, vidám kreativitás nagyon bejön, ez a stílus közel áll hozzám.” Negyvenöt évesen mindazonáltal úgy érzi, korszakhatárhoz ért, és arra vágyik, hogy a diákság „szórakoztatása” helyett immár a lényeggel foglalkozzon, és ahogy a novíciusokat, úgy az osztályt, a diákcsoportokat, a templomi közösséget is mindenekelőtt az imádságra tanításban kísérfje, a rábizottak Istennel való kapcsolatát segítse elmélyülni. Az erre való felkészülés jegyében végezte el a harmincnapos Szent Ignác-i lelkigyakorlatot a dobogókői Manrézában, ahová azóta a jezsuita lelkivezető-képzés hallgatójaként jár vissza havi rendszerességgel.

Gyuri atya jól tudja, hogy egy hosszabb szöveggel csakis iskolai szünet után szabad elkezdni foglalkozni – így legalább az utolsó pillanatban szinte mindenkinek van esélye elolvasni. A kilencedikesek az őszi szünet utáni első novemberi hétfőt kapták határidőül, de már az októberi hittanórákat arra szánták, hogy a könyv világának elemei ismerősek legyenek. Megnéztek egy kisfilmet a trappistákról, meghallgatták a *Salve Regina* himnuszt, megismerkedtek a komplementoriummal. Kikerült az osztályterem falára az a Szűzanya-ikon, amely a regény egyik főhősét szinte megszólítja, és az osztály a csöndes imát is kipróbálta a gimnázium melletti piarista templomban egy október végi egész estés osztályprogram keretében.

„Tudják a gyerekek, hogy a hittan nem az a tantárgy, amiből meg lehet bukni, de most azért írtam velük egy olyan felmérőt, amin kivételesen egyest is lehetett kapni” – vallja be nevetve Gyuri atya, és aztán büszkén hozzátesszi: huszonhatan ötöst írtak, egy-két egyes lett csak, azaz szinte mindenki tényleg el is olvasta a könyvet. „Kivételes, hogy kötelező olvasmányt adok fel hittanból, ennek meg-

felelően sokáig kellett puhítani őket, hogy elfogadják. Év eleje óta ajánlgattam, ízelítőt adtam *Az apátság* témáiból, és azzal biztattam az osztályt, hogy biztosan érzem, Isten küldi nekik ezt a könyvet. Nagyon hittem benne, és szerintem ez kellett hozzá, hogy átmenjen.”

leg azt szeretné, hogy kosárlabdázzak! Köszönöm szépen, Tanár Úr!”

Egy ködös keddi napon érkezem meg Szegedre, hogy saját szememmel győződjem meg arról, hogy egy egész osztálynyi kamasz a Jezsuita Kiadó regényéről beszél. A 9. A ötödik órája

S hogy miből érzi Keserű tanár úr, hogy átment a könyv? Például abból, hogy többen a testvéreikkel, szüleikkel is elolvasták. Vagy éppen az egyik diákjától kapott alábbi üzenetből:

„Laudetur! Emlékszik, mikor először megkaptam »Az apátság« könyvet Öntől? Képzelve, elolvastam... 3 nap alatt. Péntek-szombat-vasárnap, tegnap hajnal 1-ig olvastam. Először nem akartam elkezdni, de pénteken rávettem magam, és azt hiszem nem bántam meg. Nemrég fejeztem be és fhuu, nagyon élveztem, meg is jött a kedvem olvasni egy kicsit többet. Egy csomó dologra választ kaptam. Ha ezt tényleg Isten küldte Önön keresztül, akkor nagyon köszönöm mindkettőjüknek! Nem is beszélve a 23-as fejezetről... talán az Úr tény-

a hittan, a diákok párosával tartanak rövid kiselőadást, majd a felmerült témákat a tanár úr irányításával közösen beszéljük át. „Mindenkinek személyre szabottan adtam egy fejezetet, hogy konkrét szempontok, kérdések alapján foglalják össze, amit olvastak, és amit kiolvastak belőle. Nem kell se prezentációt készíteniük, se jegyzetelniük, elég, ha odafigyelnek.” Az osztály hetedik óta van együtt, a fiatalok némelyike szemérmesebben, többségük lelkesen, néhányuk egészen éretten beszél a könyvről, a többiek figyelnek, a beszélgetőkörben kellemesen nyüzsögnek. Az egyes dolgozatot írókat nem nehéz felismerni – gondolom, ők azok, akiket az egész inkább feszélyez. A szempontok többsége a szereplők motivációira, lelki mozgatórugóira, személyiségváltozására

megfogalmazott, illetve helyben összeírt kérdéseimet pedig kicsengetés után gyorsan föl is teszem a teremben ragadó diákoknak, illetve Keserű tanár úrnak.

Elsőként természetesen arra kérdezek rá, nem érezték-e túl erősnek, hogy a regény egyik gyújtópontja a főhős nő velük egyidős fiának a halálos biciklibalesete. Némi vállrángatás után egy lány vallja be: „Engem rosszul érintett igazából. Szerintem nekem egy kicsit durva volt a könyv eleje.” A tanár úr elismeri, maga is elgondolkodott rajta, nem fogja-e megvárni az osztályt, de úgy gondolko-

és viszonyrendszerük alakulására fókuszál.

Miután az óra elején rövid bemutatkozásom során említettem, hogy három gyermek édesapja vagyok, egy ponton rajtaütésszerűen kapok én is egy kérdést, méghozzá azzal kapcsolatban, mit gondolok, vajon miért

hagyta el a főszereplő hölgyet a férje a fiuk megszületése után, miért nem tudott helytállni apaként? Gyorsan elmondom, amolyan rögtönzött reflexióként – ha tetszik, tanúságtételként –, hogy egyáltalán nem születtem én sem kész apának, sőt, kemény önismereti munka és több keservesen átímádkozott lelkigyakorlat „árán” sikerült a szívemben helyet készíteni a gyerekeknek. Szavaim láthatóan meglepték az osztályt – mindenesetre innentől kevésbé tűnik zavarónak a jelenlétem. A kiselőadások alatt magam is buzgón jegyzetelek, az előre

dott, *A legyek ura* vagy *A viskó* még kegyetlenebb, ráadásul explicitebb jelenetekkel sokkal, másrészt hallhatnak-láthatnak a gyerekek a hírekben kortársaikat érintő baleseteket, egyszóval előbb vagy utóbb, de meg kell barátkozniuk a gondolattal, hogy a halál nem válogat. Eggyel több téma, amiről beszélgethetnek.

Hogy oldjam a hangulatot, arra terelem a szót, mennyire lepte meg őket, hogy a könyv vallásos alaphangja ellenére bizonyos szereplők szövege meglehetősen laza. „A komolyabb irodalmi művek után, amiket kötele- ►►

►► zó volt elolvasni, ez szinte felüdülés volt” – mondja az egyik fiatal, és társai sűrűn bólogatnak. „Ha egyszer a történet a mai korban játszódik, a nyelvezte is mai kell, hogy legyen. És a realitás az, hogy a mai nyelvben csúnya szavak is előfordulnak” – állapítja meg bölcsen a társa. Mint megtudom, irodalomból az *Antigonét* veszük épp Gyuri atyával, aki bizony átírta az osztálya számára, nem is azért, hogy megértsék, hanem azért, hogy egyáltalán kinyissák a könyvet.

Azt is megkérdezem beszélgetőtársaimtól, hogy mi tetszett a könyvben, és mi nem. Az egyik lány a női főhős, Anne megtérésében kulcsszerepet játszó Szűzanya-ikont emeli ki, pontosabban a szentkép „hatásmechanizmusát”, azaz a folyamatot, ahogy a fiát elvesztő édesanya ráismer Máriában a sorstársára, s ez a felismerés segít felszakítani elfojtott érzelmei gátját. A fiúk egyike ábrándosan mosolyogva, és bevallva, hogy eléggé szeret bütykölgetni, azt a fejezetet hozza

példának, amikor Mark, a regény fiatal főhőse Paul apát finom ráhatására elfogadja, hogy a fizikai munka értékes, és hogy egy egyszerű karbantartó is csodákra képes – ha nem is olyanokra, mint az a bizonyos Jézus nevű mesterember.

Erre a kérdésemre Gyuri atya is szívesen válaszol: őt az idegenek felé megnyíló szerzetesek képe, különösen az apát alakja fogta meg legjobban. „Kilenc évig voltam házfőnök, közösségfelelős, most is előljáró vagyok, és hát mit mondjak, jól rátapintott a szerző: igencsak valóság-hűen írja le, olykor milyen terhes tud lenni a ránk bízott rendtársakról gondoskodás, beszélgetni velük, összehangolni az egymásnak feszülőket, elszenvedni a többiek rigolyáit. Megkönnyebbülés volt olvasni, hogy nem vagyok egyedül ezekkel az érzésekkel. Sőt, Paul apát és a regénybeli trappisták bátorítása nyomán, ezentúl, ha a templomban meglátok egy magányos alakot, aki valahogy odatévedt, akkor igyekezni fogok megszólítani. A regény arra tanított, igenis hálásak az emberek, ha beszédbe elegyedünk velük, és ebből kibontakozhat valami nagyobb jó.”

S hogy mi az, ami inkább nem tetszett a könyvben? A tanár úr tapintatosan fogalmaz: „Érződik a regényen, hogy a szerző elsősorban a bőséges lelkivezetői tapasztalatából merített, és időnként túl feltűnő a szerzői szándék, hogy egy-egy fordulatra, jelenetre csak azért van szükség, hogy a szereplőket mozgassa, hogy például Anne eljusson az apátságba.” A gyerekek ugyanezt a fonákjáról fogalmazzák meg: nekik túl sok a három főszereplő, a találkozásukat, azaz a három különböző sors összefonódását érzik kissé mesterkéltnek.

Ezek után, utolsó kérdésként azt firtatom, mennyire tartják hihetőnek, hogy egy jezsuita szerzetes szándéka tényleg az volt, hogy filmszerűen realista, megható és egyben szórakoztató regényt írjon. Van diák, aki a regényvégi köszönetnyilvání-

tást citálja, ahol James Martin elárulja (?): úgy, ahogy van, megálmodta Anne, Mark és Paul apát találkozásának történetét. Vannak, akik úgy gondolják, átlátnak a kerettörténeten, és azonosítani vélik a szerző valódi (?) szándékát, amely nem más, mint „hogyan ismerjük fel, a legnehezebb élethelyzetben is próbáljuk Istent megtalálni, merthogy ő biztosan mellettünk áll”, illetve „hogyan elhiggyük, akkor is, amikor úgy érezzük, minden rossz, és csak gyűlölet van bennünk, onnan is mindig van visszaút”. A tanár úr utólag bevallja, az első perctől kezdve inkább hit-tankönyvként tekintett *Az apátságra*, mintsem regényre. „Egyértelműen a hitünk titkait ábrázolja, csak nem vegytisztán, doktrinálisan kifejtve, laboratóriumi körülmények között, hanem szépen beágyazva emberi példákba, fikatív, kellőképpen általános, mégis egyénített történetekbe.

Ha Paul apát mondja, úgy már vevőkre a gyerekek” – teszi hozzá nevetve.

S hogy mi a végső célja Keserű Györgynek hittanárként James Martin SJ regényével? „Az a lényeg, hogy behelyezkedjenek a szereplők helyzetébe, és a könyv segítségével a rejtett érzéseiket megpróbálják átélni, felszínre hozni, kifejezni.” A tanár úr nem titkolja, van diák, akinek azzal a szándékkal jelölte ki a feldolgozandó fejezetet, hogy a szerzetesi hivatásról, a megszentelt élet szépségeiről és nehézségeiről gondolkodtassa el, ahogy azt sem rejti véka alá: egy-egy nagyobb kihívást jelent számára, hogy a lányoknak a regény által kínált női minták, szerepek, problémák feldolgozásához nyújtson segítséget. Világos motivációja továbbá, összhangban azzal a belső készítettségével, amely Dobogókőre és ott a könyvünkhöz vezette, hogy finoman rávezesse a fiatalokat: az imádságra, a bensőséges

istenkapcsolat kialakítására érdemes időt szakítani. Na, nem a regénybeli szerzetesek napi ötórányi zsolozsmázása a cél, de a civil főszereplők által megismert és megkedvelt templomi elcsendesedés, a Mária-ikkonnal való beszélgetés vagy akár az Istennek írott levél mind-mind olyan imaformák, amiket előbb-vagy utóbb talán a 9. A-sok is kipróbálnak majd.

Az apátság szegedi története nem sokkal lapszámunk megjelenése után éppen úgy ér véget, ahogy a regény: egy szentmisével, és anélkül, hogy megtudnánk, hogyan alakul a szereplők további sorsa. Keserű tanár úr úgy tervezi, a decemberi osztálymisén ki-ki ott ül majd a neki szánt témával, amelyet alaposan kidolgozott, és az eucharisztia keresztül Istenre nézve reményei szerint mindenki felismeri: saját kisebb-nagyobb problémáinknál van felsőbb igazság, tágasabb horizont. ■